



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 376/2015-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. októbra 2015 v senáte zloženom z predsedu senátu Rudolfa Tkáčika, sudkyne Jany Baricovej a sudcu Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Mandzák a spol., s. r. o., Zámocká 5, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Michal Mandzák, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a zákazu diskriminácie zaručeného čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014 a takto

rozhodol:

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014 porušené boli.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy konania v sume 340,89 € (slovom tristoštyridsať eur a osemdesiatdeväť centov) na účet obchodnej spoločnosti Advokátska kancelária Mandzák a spol., s. r. o., Zámocká 5, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti [REDAKOVANÉ] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2014 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a zákazu diskriminácie zaručeného čl. 14 dohovoru rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa návrhom podľa § 250v Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) domáhal proti Finančnému riaditeľstvu Slovenskej republiky a Kriminálnemu úradu finančnej správy ochrany pred nezákonným zásahom, ktorý spočíval v zostavení zoznamu „BIELE KONE“ využívaného orgánmi finančnej správy pri svojej činnosti. V tomto zozname mal byť evidovaný i sťažovateľ. Sťažovateľ považuje právne

závery najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku za arbitrárne, všeobecné, vnútorne rozporné a formalistické a poukazujúc pritom na „nejednosť judikatúry na úrovni Ústavného súdu... ako i Najvyššieho súdu..., pričom za právne významné je potrebné hodnotiť to, že ani Najvyšší súd..., a ani Ústavný súd... neprijal žiadne zjednocujúce stanovisko k tejto otázke“. Poukazuje na časovú tieseň plynutia 30-dňovej subjektívnej lehoty podľa § 250v ods. 3 OSP, pre ktorú by sťažovateľ mohol zmeškať podanie návrhu, ak by najvyšší súd sťažnosť nepovažoval za účinný prostriedok nápravy, ako aj na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžz/4/2011 z 8. novembra 2011. Roztrieštenosť judikatúry sa v okolnostiach prípadu podľa sťažovateľa týka tiež práva na prístup k súdu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení so zákazom diskriminácie zaručeným čl. 14 dohovoru, keďže «dôsledkom roztrieštenej judikatúry sa vytvorili dve kategórie subjektov, a to tých, u ktorých vec súd meritórne prejednal... bez podania sťažnosti ako „účinného“ prostriedku nápravy (napr. Rozsudok NS SR, spis. zn. 6 Sžz 3/2011, ako i vec účastníkov ktorým Ústavný súd SR poskytol ústavnú ochranu v Nálezoch Ústavného súd SR, spis. č. III. ÚS 115/2013 zo dňa 18.06.2013 a II. ÚS 513/2011 zo dňa 20.03.2012) a tých, ktorým odoprel právo na prístup k súdu len z dôvodu nevyčerpania riadneho opravného prostriedku, za ktorý považoval napríklad podanie sťažnosti, pričom pre takéto rozdielne zaobchádzanie neexistovalo racionálne zdôvodnenie.».

Analyzujúc požiadavky účinných prostriedkov nápravy sťažovateľ uvádza, že podanie sťažnosti podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sťažnostiach“) za takýto prostriedok nápravy považovať nemožno, pretože orgán „prejednávajúci sťažnosť nedisponuje prostriedkami preventívneho a kompenzačného charakteru, a nedisponuje napríklad právomocou poskytnúť kompenzáciu za protiprávny stav. Je potrebné zvýrazniť i to, že prostriedkami nápravy, ktorými disponuje orgán prejednávajúci sťažnosť závisí výlučne od jeho úvahy, a orgán prejednávajúci sťažnosť nie je viazaný návrhom sťažovateľa (ako je tomu v súdnom konaní, kedy je súd viazaný petitom), čo taktiež svedčí o neadekvátnosti tohto opravného prostriedku“.

V petite sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa... podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Rozsudkom Najvyššieho súdu... spis. zn. 1Sžz 1/2014 zo dňa 14.10.2014 a konaním, ktoré mu predchádzalo, porušené bolo.

2. Zrušuje sa v celom rozsahu Rozsudok Najvyššieho súdu... spis. zn. 1Sžz 1/2014 zo dňa 14.10.2014 a vec sa vracia Najvyššiemu súdu... na ďalšie konanie, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Najvyšší súd... je povinný uhradiť sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] do 15 dní od doručenia tohto nálezu trovy konania na účet jeho právneho zástupcu Advokátska kancelária Mandzák a spol. s.r.o.“

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 18. augusta 2015 predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a konštatoval, že spĺňa náležitosti ustanovené v § 20 a § 50 zákona o ústavnom súde nezistiac procesné prekážky, ktoré by podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde bránili jej prijatiu na ďalšie konanie, a preto ju toho istého dňa uznesením č. k. III. ÚS 376/2015-15 prijal na ďalšie konanie.

II.

Najvyšší súd sa na výzvu ústavného súdu, ktorá mu bola doručená 31. augusta 2015 v stanovenej lehote 21 dní od jej doručenia, písomne nevyjadril. Ústavný súd však pri prerokovaní veci považoval za vhodné prihliadnúť na obsah vyjadrenia najvyššieho súdu č. k. KP 3/2015-54 z 9. septembra 2015 doručeného ústavnému súdu 22. septembra 2015 vo veci vedenej pod sp. zn. III. ÚS 375/2015, v ktorom sa najvyšší súd vyjadril síce k inej, avšak z hľadiska skutkovej situácie v napadnutom rozsudku i v sťažnosti formulovanej právnej argumentácie, ako aj z hľadiska namietaného porušenia práv a slobôd zaručených ústavou a dohovorom v podstate totožnej sťažnosti.

V tomto vyjadrení najvyšší súd po opísaní obsahu vznesených námietok a dôvodov, z ktorých vychádzal pri vydaní napadnutého rozsudku, uviedol, že sťažovateľ svoje tvrdenie o „*nejednotnosti judikatúry na úrovni ústavného ani najvyššieho súdu ničím nepreukázal*“ a v písomnom návrhu na začatie konania ani v ďalších podaniach v rámci napadnutého konania nepoukazoval ani na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžz 4/2011 z 8. novembra 2011 ani na rozsudok sp. zn. 6 Sžz 3/2011, ktoré mal najvyšší súd podľa sťažovateľa meritórne prerokovať bez podania sťažnosti ako účinného prostriedku nápravy. K uvedenému argumentu, ktorý podľa najvyššieho súdu sťažovateľ uplatnil až v ústavnej sťažnosti, preto najvyšší súd nemohol zaujať žiadne stanovisko. Najvyšší súd ďalej zdôraznil, že sťažovateľ nevyužil svoje „*právo osobnej účasti na pojednávaní konanom dňa 14.10.2014, a preto najvyšší súd mohol vychádzať len z písomných podaní sťažovateľa*“, a zastáva názor, že „*v dôvodoch rozsudku dal odpoveď na všetky sťažovateľom uplatnené dôvody v ktorých videl sťažovateľ nezákonný zásah orgánu verejnej moci*“. Najvyšší súd tiež nesúhlasil s námietkou sťažovateľa, že sťažnosť ani prokurátorský protest nespĺňa „*podmienku efektívnosti prostriedku nápravy*“ poukazujúc na judikatúru ústavného súdu (konkrétne III. ÚS 317/04, I. ÚS 74/05, III. ÚS 78/2010, IV. ÚS 144/2011 a IV. ÚS 428/09) a na ňu odkazujúcu judikatúru najvyššieho súdu (sp. zn. 8 Sžnč 6/2011, 8 Szž/1/2010), v ktorých ústavný súd „*právo na nevyužitie nijakých prostriedkov na odvrátenie nezákonného zásahu bez zohľadnenia osobitostí konkrétneho prípadu nezovšeobecnil*“.

Vo svojom vyjadrení ďalej najvyšší súd poukázal na to, že «*vo vzťahu k spracúvaniu osobných údajov v informačných systémoch už Ústavný súd SR judikoval potrebu vyčerpania dostupných prostriedkov ochrany svojím uznesením I. ÚS 74/05, podľa ktorého je práve takýmto účinným prostriedkom ochrany podanie sťažnosti podľa vtedy platného zákona o ochrane osobných údajov.*

Podľa v súčasnosti platného zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov je špeciálnym inštitútom ochrany osobných údajov konanie o ochrane osobných údajov upravené v ustanoveniach § 62 až 66, ktoré sa začína na návrh osoby, ktorá tvrdí, že je priamo dotknutá na svojich právach ustanovených týmto zákonom. Podľa sťažovateľa v danom prípade mu takýto prostriedok nápravy

nepriznáva subjektívne právo na meritórne rozhodnutie v jeho veci, pretože poukazuje na ustanovenie § 63 ods. 3 písm. b) zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého môže byť návrh odložený, ak sa týka veci prejednávanej orgánom činným v trestnom konaní. Vec prejednávaná orgánmi činnými v trestnom konaní musí súvisieť s návrhom sťažovateľa. Ak teda sťažovateľ tvrdí, že predstavitelia portálu GINN v súvislosti s vedením zoznamu „BIELE KONE“ podali oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, pričom charakter oznámeného trestného činu nijako nešpecifikoval, potom sa najvyšší súd musel stotožniť s vyjadrením odporcu, že sú jeho závery o opodstatnenosti možnosti odmietnutia návrhu na začatie konania o ochrane osobných údajov Úradom na ochranu osobných údajov SR predčasné a nedôvodné a zároveň nezohľadňujú skutočnosť, že zákon upravuje iba možnosť Úradu na ochranu osobných údajov SR návrh odložiť, nie však povinnosť návrh odložiť.».

V replike z 28. septembra 2015 na vyjadrenie najvyššieho súdu č. k. KP 3/2015-54 z 9. septembra 2015 právny zástupca sťažovateľa odmietol argumentáciu najvyššieho súdu, že na odlišnú judikatúru poukázal až v konaní o ústavnej sťažnosti upriamujúc pozornosť na obsah svojho návrhu doručeného najvyššiemu súdu v napadnutom konaní, ako aj na jeho doplňujúce vyjadrenie z 27. mája 2014.

Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde v danej veci od ústneho pojednávania upustil, keďže sťažovateľ podaním z 21. októbra 2015 výslovne s upustením od ústneho pojednávania súhlasil a najvyšší súd sa v stanovenej lehote k tejto otázke na výzvu súdu nevyjadril. Ústavný súd pritom prihliadol na skutočnosť, že v konaní o obdobnej sťažnosti vedenej pod sp. zn. III. ÚS 375/2015 najvyšší súd s upustením od ústneho pojednávania súhlasil. Po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, s už označeným vyjadrením najvyššieho súdu, ktorý vo veci rozhodoval, replikou právneho zástupcu sťažovateľa k tomuto vyjadreniu, ako aj s obsahom napadnutého rozsudku sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2015 ústavný súd zároveň dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno ďalšie objasnenie veci očakávať.

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že rozhodnutie všeobecného súdu môže preskúmať v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (*mutatis mutandis* I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05). Ústavný súd tiež nie je ani orgánom oprávneným zjednocovať právne názory všeobecných súdov (I. ÚS 199/07, II. ÚS 273/08, IV. ÚS 331/09); v konkrétnych prípadoch posudzuje ústavný súd len ich ústavnú akceptovateľnosť (III. ÚS 313/2010).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo... prejednaná nezávislým a nestranným súdom... ktorý rozhodne o jeho občianskych právach a záväzkoch...

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom

zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

Článok 6 ods. 1 dohovoru obdobne ako čl. 46 ústavy zahŕňa právo na súd, do ktorého patrí právo na prístup k súdu. K nemu sa pridávajú záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie súdu a vedenie konania. To všetko v súhrne zakladá právo na spravodlivé prejednanie veci [rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 21. 2. 1975, séria A, č. 18, s. 18, § 36)]. Právo na spravodlivé prejednanie veci zahŕňa v sebe princíp rovnosti zbraní, princíp kontradiktórnosti konania, právo byť prítomný na pojednávaní, právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a iné požiadavky spravodlivého procesu (III. ÚS 199/08).

Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je taktiež právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Ustanovenie čl. 46 ods. 2 ústavy v podstate upravuje právo na prístup k súdu, a to ako *lex specialis* pre prístup k súdu vo veci, o ktorej rozhodol orgán verejnej správy.

V podstate ide skôr o kompetenčné ustanovenie určujúce, kedy súdna moc preskúmava rozhodnutia orgánov verejnej správy, než o ustanovenie zakladajúce základné právo. To je v skutočnosti priznané už čl. 46 ods. 1 ústavy. Vo vzťahu k pojmu „rozhodnutie v čl. 46 ods. 2 ústavy je opodstatnený extenzívny výklad, nevzťahuje sa teda len na rozhodnutia, ale zahŕňa aj ďalšie formy správania, konania a nečinnosti, ktorými orgán verejnej správy môže pôsobiť na právne postavenie fyzických alebo právnických osôb.

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v jeho nesúhlase s právnym názorom najvyššieho súdu, podľa ktorého mal sťažovateľ pred podaním návrhu na súde možnosť domáhať sa nápravy tvrdeného porušenia sťažnosťou podľa zákona o sťažnostiach, a tak nevyužil efektívny právny prostriedok nápravy, ktorý mu právny poriadok poskytoval. Rozsudok najvyššieho súdu tak podľa sťažovateľa vychádzal z formalistického výkladu aplikovanej procesnoprávnej úpravy s priamym dosahom na právo na prístup k súdu.

Ústavný súd vychádzajúc z obsahu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu zistil, že najvyšší súd vo veci rozhodol na pojednávaní konanom 14. októbra 2014, na ktorom *„bola preverovaná opodstatnenosť námietok orgánu verejnej správy I/, a to najmä vyčerpanie opravných prostriedkov“*. Napadnutý rozsudok vydal najvyšší súd na základe zistenia, že návrh bol na súde podaný pred vyčerpaním opravných prostriedkov predpokladaných § 250v ods. 3 prvej vety OSP, teda bol podaný predčasne, v dôsledku čoho bol tento návrh podľa § 250v ods. 4 poslednej vety OSP zamietnutý ako neprípustný *„bez meritórneho preskúmania jednotlivých argumentov navrhovateľov“*. Odkazujúc na svoju predchádzajúcu judikatúru (rozsudok sp. zn. 5 Sžz 1/2009 z 3. marca 2009) najvyšší súd *„zdôraznil, že základnou úlohou správneho súdu aplikujúceho ust. § 250v ods. 1 O. s. p. za účelom rozhodnúť o návrhu smerujúcom proti tvrdenému zásahu orgánu verejnej správy je preveriť, či sa navrhovateľ skutočne prostredníctvom svojho návrhu domáha súdnej ochrany proti nezákonnej aktivite verejnej správy (materiálna stránka verejnej správy) a či navrhovateľom označená verejná správa skutočne ako orgán verejnej správy takúto aktivitu vykonala (formálna stránka verejnej správy spojená s otázkou pasívnej legitímácie)*.

Uvedené je mimoriadne dôležité, nakoľko Občiansky súdny poriadok vzhľadom na mnohopočetnosť foriem verejnej správy vo svojej 5.časti obsahuje v súlade s čl. 46 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky viaceré rôznych prostriedkov (mechanizmov) súdnej nápravy pochybení alebo nedostatkov verejnej správy, pričom výber konkrétneho mechanizmu je ponechaný celkom na dispozičnej vôli účastníka (m. m. aj uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 9/05 z 13.01.2005)...

Na základe uvedeného súd konajúci v správnom súdnictve nesmie vo vzťahu k zvolenému prostriedku súdnej nápravy účastníkom zaujať žiadne iné stanovisko a hodnotenie ako iba to, či tento prostriedok bol účastníkom zvolený správne vzhľadom na ním sledovaný cieľ. Navyše ho za účelom zachovania postavenia neustranného súdneho orgánu (domimis litis) ani nesmie v konaní upozorňovať na nevhodnosť ním zvoleného prostriedku súdnej nápravy, poprípade sformulovať iný požadovaný petit.“.

Nadväzne na uvedené a na podklade použitej judikatúry ústavného súdu (konkrétne III. ÚS 244/2012, I. ÚS 74/05 a IV. ÚS 428/09) najvyšší súd objasňuje právny pojem „prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis“, medzi ktoré podľa neho patrí aj sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach, pričom následne právne uzatvára, že „úlohou súdu v správnom súdnictve nie je suplovať činnosť správnych orgánov, ale len preskúmať zákonnosť ich postupov a rozhodnutí, teda to, či vecne, funkčne alebo miestne príslušné orgány verejnej správy pri riešení konkrétnych otázok správneho práva rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy.

Ak potom zákonodarca v procesnom predpise pre prístup k správneému súdu stanovil okrem iného ako podmienku uvedenú zásadu subsidiarity súdneho konania, tak potom, aby mohol konkrétny orgán štátnej moci poskytnúť navrhovateľovi ako dotknutej osobe právnu ochranu (za ktorú nemožno považovať úspech v konaní), musí táto osoba vyvinúť potrebnú iniciatívu predpísanú zákonnou úpravou konania pred ním. Sledovaným dôsledkom iniciatívy jednotlivca je nielen nadobudnutie vedomosti samotného orgánu verejnej správy o existencii a dĺžke trvania nespokojnosti jednotlivca, ale aj povinnosť túto situáciu v medziach svojho oprávnenia rýchlo a účinne riešiť, a tiež zápisnične zachytenie svojich úkonov v administratívnom spise (najmä § 22 Správneho poriadku), ktorý je správny

súdom v zmysle §250v ods. 4 vetá druhá O.s.p. prezumovaný ale ja postupom podľa § 250d ods. 1 v spojení s § 250v ods. 8 O.s.p. vyžadovaný...

Ako bolo vyššie zdôraznené, z návrhu vyplýva, že navrhovateľ sťažnosť nevyužil na nápravu tvrdeného protiprávneho stavu, a preto na jeho návrh je nutné v zmysle § 250v ods. 3 O.s.p. nazerať ako na predčasne podaný.

Ak súd dospeje k záveru o neprípustnosti návrhu, potom je povinný návrh v zmysle § 250v ods. 4 O.s.p. in fine zamietnuť bez toho, aby preskúmal meritórne námietky navrhovateľa. Z uvedeného dôvodu nemohol konajúci súd vyhovieť žiadosti navrhovateľa (viď bod č. 18), aby zadovážil stanoviská príslušného orgánu verejnej správy k trom vzneseným požiadavkám ako aj požiadavke smerujúcej k zabezpečeniu výsluchu navrhnutých osôb...

Najvyšší súd preto na tomto mieste musí zdôrazniť, že na základe uvedeného navrhovateľ nesplnil jednu zo základných podmienok požadovaných zákonom pre existenciu nezákonného stavu, proti ktorému právny poriadok prostredníctvom 5. hlavy 5. časti Občianskeho súdneho poriadku poskytuje ochranu, a to že sa vôbec nedomáhal nápravy nezákonného stavu na príslušnom orgáne verejnej správy...

Vzhľadom na hore uvedené skutkové zistenia a právne závery ako aj na už spomenutú judikatúru Najvyššieho súdu sp. zn. 5 Sžz 1/2009 ako aj judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, pri vyhodnotení aktuálnosti ktorej Najvyšší súd nezistil žiaden relevantný dôvod, aby sa od nej odchýlil (napríklad zásadná zmena právneho prostredia, zistenie odlišného skutkového stavu alebo prijatie protichodného zjednocovacieho stanoviska), rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozsudku.“.

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti je garantom ústavnosti a súčasne súdnym orgánom, ktorý je povinný chrániť dodržiavanie a rešpektovanie ústavy všetkými orgánmi verejnej moci vrátane všeobecných súdov. Dodržiavanie ústavy orgánmi verejnej moci však nemožno vzťahovať len na strohé rešpektovanie jej jednotlivých článkov. Generálna interpretačná a realizačná klauzula ustanovuje, že výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Výklad každej právnej normy (právneho

predpisu) musí byť konformný s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad, orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad (I. ÚS 351/2013).

Tieto zásady o povinnosti ústavne súladného výkladu aplikovanej právnej normy sa vzťahujú v celom rozsahu aj na procesný postup všeobecných súdov podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktorý je vlastne predpisom upravujúcim podmienky a podrobnosti o výkone základného práva na súdnu ochranu vydaným na základe čl. 46 ods. 4 ústavy.

Podľa § 250v ods. 3 OSP nie je návrh prípustný, ak navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis, alebo ak sa navrhovateľ domáha len určenia, že zásah bol alebo je nezákonný. Návrh musí byť podaný do 30 dní odo dňa, keď sa osoba dotknutá zásahom o ňom dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď k nemu došlo.

Podľa § 250v ods. 4 OSP súd o návrhu rozhodne rozsudkom... Súd návrh zamietne, ak nie je dôvodný alebo návrh nie je prípustný.

Ústavný súd po preskúmaní obsahu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd v okolnostiach danej veci vyložil aplikovanú právnu normu o neprípustnosti návrhu na ochranu pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy (t. j. § 250v ods. 3 OSP) striktne formalisticky, neprihliadajúc pritom na ústavný rozmer základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy zaručujúci prístup k súdu na preskúmanie rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, ktoré sa dotýkajú základných práv a slobôd.

Ústavný súd si je vedomý svojej predchádzajúcej judikatúry (najmä IV. ÚS 428/09, II. ÚS 758/2014), podľa ktorej bol právny názor, že sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach je efektívnym právnym prostriedkom nápravy nezákonného zásahu orgánu verejnej správy do

práv alebo právom chránených záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb, vyhodnotený ako ústavne udržateľný. Uvedený prístup však nemožno považovať za automaticky aplikovateľný v každom prípade bez toho, aby všeobecný súd aplikujúci toto zákonné obmedzenie prístupu k súdu nezohľadnil, či v konkrétnych okolnostiach bolo daným právnym prostriedkom možné nápravu nezákonného stavu aj materiálne dosiahnuť. V opačnom prípade by zamietnutím návrhu podľa § 250v OSP došlo k ústavne neakceptovateľnému zásahu do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy.

V súvislosti s hodnotením, ktorý právny prostriedok nápravy je efektívny, vychádza ústavný súd z kritérií ustálených judikatúrou „ESLP, medzi ktoré patrí požiadavka prípustnosti, požiadavka adekvátnosti a požiadavka praktickej účinnosti prostriedku nápravy (bližšie Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. 192 s.), pričom podľa názoru ústavného súdu najmä poslednú z týchto požiadaviek sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach v danom prípade nespĺňala, čo bolo zjavné už pred vydaním napadnutého rozsudku predovšetkým z písomných stanovísk napadnutých orgánov verejnej správy – Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky a Kriminálneho úradu finančnej správy k návrhu doručenému najvyššiemu súdu.

Ústavný súd zároveň poukazuje na to, že v posledných rokoch práve pod vplyvom judikatúry ESLP upúšťa vo svojej rozhodovacej činnosti (napr. I. ÚS 60/2011, II. ÚS 513/2011, IV. ÚS 144/2011, III. ÚS 115/2013) od názoru, že sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach možno vždy považovať za efektívny prostriedok nápravy nezákonných zásahov orgánov verejnej správy, prípadne nečinnosti orgánov verejnej správy, ktorá je v podobe nekonania orgánu verejnej správy obdobou nezákonného zásahu do zaručených práv. Aj preto napriek nevyužitiu sťažnosti podľa zákona o sťažnostiach rozsudok najvyššieho súdu, ktorým bol návrh zamietnutý len z dôvodu neprípustnosti a bez meritórneho preskúmania prednesených námietok, materiálne zasiahol do obsahu práva na prístup k súdu zaručeného čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to vyplýva z prvého bodu výrokovej časti tohto rozhodnutia. Námietku nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozsudku ústavný súd nepovažoval za právne relevantnú, keďže najvyšší súd svoje právne úvahy odôvodnil relatívne podrobne, pri výklade a aplikácii relevantnej procesnoprávnej normy však nezohľadnil ústavné požiadavky zaručené označenými právami podľa ústavy a dohovoru.

Pokiaľ ide o namietané porušenie zákazu diskriminácie zaručeného čl. 14 dohovoru v spojitosti s porušením práva na prístup k súdu ako obsahovej súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd konštatuje, že zo sťažovateľovej argumentácie ani z obsahu rozsudku spisu najvyššieho súdu nevyplývajú žiadne konkrétne okolnosti svedčiacie o porušení práva na prístup k súdu z niektorého „diskriminačného dôvodu“ založeného na pohlaví, rase, farbe pleti, jazyku, náboženstve, politickom alebo inom zmýšľaní, národnostnom alebo sociálnom pôvode, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, rode alebo inom postavení. Inými slovami, v danom prípade z napadnutého rozsudku ani z konania jeho vydaniu predchádzajúceho nevyplýva, že by sa najvyšší súd dopustil určitého typu zakázaného (diskriminačného) rozlišovania medzi nositeľmi práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru. Skutočnosť, že v inom prípade iný senát najvyššieho súdu návrh podľa § 250v OSP preskúmal bez toho, aby bolo vyčerpanie iných prostriedkov nápravy podľa osobitného predpisu preukázané, ešte neznamená, že sa v sťažovateľovom prípade najvyšší súd dopustil diskriminačného postupu pri užívaní práv a slobôd priznaných dohovorom podľa čl. 14 dohovoru. Ústavný súd preto sťažnosti v tejto časti nevyhovel, tak ako to vyplýva z posledného bodu výrokovej časti tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Keďže napadnutým rozsudkom došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu), ústavný súd v nadväznosti na to napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžz 1/2014 zo 14. októbra 2014 zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto nálezu).

Povinnosťou najvyššieho súdu bude odstrániť vytýkané nedostatky a rešpektovať relevantné ústavné princípy, teda v danom prípade návrh na začatie konania o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy na základe ústavne súladného výkladu procesnoprávných ustanovení meritórne prerokovať, zaujať stanovisko k právne relevantným otázkam a vo veci opätovne rozhodnúť, rešpektujúc obsah a zmysel práv zaručených čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ si v podaní z 21. októbra 2015 uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia v sume 340,89 €, a to za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti).

Odmena za 1 úkon právnej služby v roku 2014, kedy boli úkony vykonané, bola v zmysle § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) určená na sumu 134 € a paušálna náhrada za 1 úkon právnej služby v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky na sumu 8,04 €.

Ústavný súd vzhliadol za dôvodné sťažovateľovi priznať úhradu trov právneho zastúpenia za obidva vyúčtované úkony právnych služieb vykonané v roku 2014, a to aj spolu s daňou z pridanej hodnoty podľa § 18 ods. 3 vyhlášky. Preto porušovateľa základného práva ústavný súd zaviazal na zaplatenie úhrady trov právneho zastúpenia v sume 340,89 €, ktorá pozostáva z odmeny za vykonané právne úkony v sume 2 x 134 €, paušálnej náhrady nákladov v sume 2 x 8,04 € a dane z pridanej hodnoty v sume 56,81 €, tak ako to vyplýva z bodu 3 výrokovej časti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2015